

RESSENYA

***Crónica del Gran Encierro:
Pensando el Perú en tiempos de pandemia. Lima:
Instituto de Estudios Peruanos.***

Raúl Asensio (Ed.) (2020)
196p.

ISBN: 978-9972-51-995-6

Joan Casas
Albert Guasch
Jaume Catafau
Universitat de Barcelona

“Crónica del Gran Encierro” recull textos breus que reflexionen sobre els efectes socials de la pandèmia al Perú. El llibre inclou les aportacions de vint-i-cinc investigadors i investigadores de l'Institut d'Estudis Peruanos (IEP) provinents de l'antropologia, l'economia, la politologia, entre altres disciplines. L'editor del text és l'historiador Raúl Asensio, qui destaca per les seves investigacions sobre desenvolupament rural, relacions de gènere, polítiques científiques o patrimoni cultural. L'obra, en format electrònic i d'accés obert, s'estructura en dues parts. En la primera s'hi troba una recopilació d'articles i columnes d'opinió, publicats a la premsa i en altres mitjans electrònics, que es presenten de forma cronològica i que, en un context de canvi constant, ens permeten copsar alguns dels esdeveniments emmarcats en els primers dos mesos de pandèmia. La segona recull textos inèdits que s'aventuren a fer un balanç (preliminar) dels efectes i conseqüències d'una crisi sanitària que destacava per haver colpejat especialment el Perú. I és que en el moment de la publicació, tal com s'indica a la presentació del monogràfic, Perú era el segon país amb més contagis de l'Amèrica Llatina.

Amb l'objectiu d'aproximar-se a la realitat social del Perú durant la pandèmia, els investigadors posen en relleu les inequitats estructurals que viu el país. Són vàries les veus que, apel·lant a la multidimensionalitat del concepte de salut, i als seus determinants socials, alerten que el coronavirus no ha estat innocu als contrastos socioeconòmics. Il·lustren aquesta afectació les majors taxes de contagi i letalitat presents a les zones més desfavorides. Una de les idees clau d'aquest volum és, precisament, que la pandèmia hagi situat els assumptes del bé comú en un primer pla, enfront de la definició liberal del subjecte independent i autònom. L'actual conjuntura ha servit per donar visibilitat al fet que el que els passa als demés pot arribar a afectar-nos profundament, i que el caràcter públic de la salut fa necessària i urgent l'execució de canvis estructurals per acabar amb un sistema fragmentat i poc resolutiu.

La precarització de les condicions de vida de gran part de la població peruana arran de la pandèmia, especialment la rural, és un altre dels temes abordats en el volum. La sociòloga i antropòloga mèdica Carmen Yon, per exemple, alerta de la insuficient dotació d'equipaments i professionals sanitaris a les zones rurals en comparació als presents a les grans ciutats. Aquestes desigualtats també són abordades per altres autores, com l'economista Cristina Trivielli, en l'àmbit del cobrament d'ajuts estatals, o la sociòloga Luciana Reátegui, en tractar la gran bretxa digital que ha deixat fora de l'activitat educativa a molts infants i adolescents.

Una altra de les qüestions recurrents és la desigual exposició al virus a causa, per exemple, de la falta d'inclusió financera. Més de la meitat dels peruans i peruanes no tenen accés a una banca digital, i aquelles situacions on cal fer transaccions amb moneda impliquen contacte físic. L'economista Roxana Barrantes explica que s'han hagut de suspendre els cobraments presencials d'ajuts estatals pel risc de contagi davant l'alta concentració de gent. La mateixa problemàtica és abordada per Yon fent referència a aquelles llars pobres que no disposen de nevera i que, per tant, han d'anar més sovint a comprar exposant-se al contagi.

Es destaquen, així mateix, aquelles aportacions que obren el debat sobre la gestió i l'ús de la informació per part dels diferents actors socials. Al Perú també hi ha hagut interès cap a un nou paper mediàtic del "coneixement científic". Un coneixement reclamat per gran part de la població peruana als científics d'aquelles ciències col·loquialment anomenades "dures", però que, tanmateix, sovint no tenien. La immediatesa d'una realitat social i epidemiològica canviant, davant la incertesa global, sobretot durant els primers mesos de l'esclat de la crisi, ha estat un ambient propici per la proliferació de rumors i *fake news*, vehiculades a través d'unes xarxes socials que, a contraposició dels canals de comunicació tradicionals, han anat guanyant terreny (també) al Perú. Aquestes dinàmiques ens porten a reflexionar, com fa el polític Rodrigo Gil, sobre l'homogeneïtzació

ció de l'experiència de la Covid, tot i les particularitats dels diferents territoris en què ha afectat i les diferents respostes que ha rebut per part de cada govern.

Algunes de les reflexions que es deriven del treball d'aquests investigadors i investigadores no disten massa de les que avui es plantegen al nostre context. Ressenyar, des de Catalunya, un llibre que ens parla de la pandèmia al Perú ens ajuda a prendre consciència de la dimensió global d'aquesta crisi. Tot i això, i tenint en compte la nombrosa població indígena peruana, el llibre no aborda del tot l'àmbit de la ruralitat. Treballs com el que ha coordinat el professor de dret Marco Aparicio (Universitat de Girona), on s'analitza l'impacte de les mesures contra la pandèmia en l'exercici de la lliure determinació dels pobles indígenes, ens mostra que és difícil arribar a aquests espais (Aparicio, 2020). En darrer terme, assenyalem que, "Crónica del Gran Encierro", junt amb altres treballs recents com el coordinat des del Centre de Recerca en Antropologia Mèdica de la Universitat Rovira i Virgili (Evangelidou i Martínez-Hernández, 2020), ens fa veure que les ciències socials poden contribuir, també, a la reflexió rigorosa de l'actualitat més immediata. Tanmateix, encara no estan sent del tot reconegudes pels actors que gestionen la pandèmia.

Bibliografia

Aparicio, M. (Ed.) (2020). Covid19 y derechos colectivos de los pueblos indígenas. Resistencias situadas frente a la pandemia. *Revista Catalana de Dret Ambiental*, 11(2). Disponible a: <https://revistes.urv.cat/index.php/rcda/issue/view/181>

Evangelidou, S. i Martínez-Hernández, A. (Eds.) (2020). Reset. Reflexiones antropológicas ante la pandemia de covid-19. *Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili*. Tarragona. Disponible a: <http://llibres.urv.cat/index.php/purv/catalog/view/448/465/1046-1>

© Joan Casas, Albert Guasch i Jaume Catafau, 2021

© *Quaderns de l'ICA*, 2021

Fitxa bibliogràfica

Casas, J., Guasch, A. i Catafau, J. (2021). Crónica del Gran Encierro: Pensando el Perú en tiempos de pandemia. Lima: Instituto de Estudios Peruanos. *Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia*, 37(1), 185-187. Barcelona: ICA. [ISSN 2385-4472].